

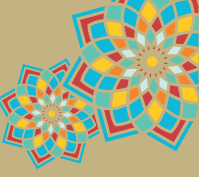

DİN ÖĞRETİMİ GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

10. SINIF AÇIK UÇLU ÇALIŞMA SORULARI

1.
ÜNİTE

SORULAR

1. Emre, bir gün arkadaş grubunda “Bunu okuyup on kişiye gönderenin duası kabul olur, göndermeyen ise nasipsizliğe uğrar!” şeklinde bir mesaj görür. Mesajın doğruluğundan şüphe eden Emre, bilginin kaynağını sorar. Ayşe ise mesajın popüler bir sosyal medya sayfasında paylaşıldığını belirterek, “Bu kadar çok kişinin paylaştığı bir bilgi yanlış olamaz.” der. Emre, “Bir bilginin çok kişi tarafından paylaşılması, onun doğru olduğunu göstermeyebilir.” diyerek Ayşe’nin düşüncesine katılmadığını ifade eder. Bunun üzerine Emre ve Ayşe, mesajın kaynağını araştırır ve güvenilir bir bilgiye dayanmadığını fark ederler. Bu deneyimden hareketle İslam’ın doğru bilgiye verdiği önemi ve bilgi edinme yollarını araştırmaya karar verirler. Araştırmaları sırasında konuyla ilgili şu ayetlere ulaşırlar:

- “Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur.” (İsra suresi 36. ayet)
- “Oku! Kalemle (yazmayı) öğreten, (böylece) insana bilmediğini bildiren rabbin sonsuz kerem sahibidir.” (Alak suresi 3-5. ayetler)
- “Şüphesiz, yeryüzünde yürüyen canlıların Allah katında en kötüsü, akıllarını kullanmayan (gerçeği görmeyen) sağırlar, dilsizlerdir.” (Enfal suresi 22. ayet)

a) Emre ve Ayşe’nin ulaştığı ayetleri dikkate alarak İslam düşüncesindeki bilgi edinme kaynaklarını ayetlerle ilişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

b) Ayetleri dikkate alarak Ayşe’nin bilgiye yaklaşımında yaşadığı değişimi ve doğru bilgiye ulaşma konusunda vardığı sonucu yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Okulun dijital dergisinde yayımlanmak üzere öğrenciler tarafından yazılar hazırlanmaktadır. Yazılarını tamamlayan öğrenciler, ulaştıkları bilgileri nasıl elde ettiklerini şöyle açıklar:

Esra: Okul bahçesindeki bitkilerin yapraklarında oluşan değişimi birkaç gün boyunca gözlemledim. Gözlemlerimi karşılaştırarak değişimin sulama düzeniyle ilişkili olduğu sonucuna ulaştım.

Sevde: İstanbul'un 1453 yılında fethedildiğine ilişkin bilginin, farklı dönemlerde yazılmış çok sayıda güvenilir tarihî kaynakta aynı şekilde aktarıldığını gördüm.

Yiğit: Meleklerin özellikleriyle ilgili hazırladığım bölümde, Kur'an-ı Kerim'de yer alan ayetleri esas aldım.

Ziya: Gök cisimlerinin hareketleriyle ilgili bir yazı kaleme aldım. Bu konuyu yazarken birkaç gece önce gördüğüm rüya-daki bilgileri esas aldım.

Dergi Yayın İnceleme Kurulu, öğrencilerin kullandığı bilgi kaynaklarını ve bunların güvenilirliğini inceledikten sonra yazıların dergide yayımlanmasına karar verecektir.

- a) **Dergi Yayın İnceleme Kurulu hangi öğrencilerin yazılarının yayımlanmasına izin vermelidir? Kararınızı, kullanılan bilgi kaynaklarını dikkate alarak gerekçelendiriniz.**

.....

.....

.....

- b) **Esra ile Yiğit'in başvurdukları bilgi kaynaklarını karşılaştırarak, kaynağın güvenilirliğinin ulaşılan bilgi ve davranışlar üzerindeki etkisini açıklayınız.**

.....

.....

.....

3. Bir yerel gazetede muhabir olan Bülent, şehrin kenarındaki nehre kimyasal atık döküldüğüne dair sosyal medyada hızla yayılan bir iddiayı araştırmakla görevlendirilir. Bülent, iddiayı hemen haberleştirmek yerine bizzat nehir kenarına gider; suyun rengindeki değişimi görür ve ağır kimyasal kokusunu fark eder. Ardından nehirden aldığı su numunelerini bağımsız bir laboratuvara götürerek elde edilen verileri nehrin eski analiz raporlarıyla karşılaştırır. Son olarak o bölgede yaşayan, yalan söylemek üzere anlaşmaları imkânsız olan bölge sakinlerini dinler. Bütün bu süreçlerin sonunda, iddiaların doğru olduğundan emin olarak tarafsız haberini yayımlar.

- a) **Bülent'in haberi doğrulamak için izlediği adımları, İslam düşüncesindeki bilgi kaynaklarıyla ilişkilendirerek açıklayınız.**

.....

.....

.....

- b) **Bülent yalnızca sosyal medya söylentilerine dayanarak haber yapsaydı, bu durum İslam'daki bilgi kaynakları açısından nasıl değerlendirilirdi? Açıklayınız.**

.....

.....

4. Arkeolojik bir kazı alanında ortaya çıkarılan killi bir tableti inceleyen Elif, tabletin hangi döneme ait olduğunu belirlemek için bir araştırma yürütür.

- Elif, ilk olarak tabletin fiziksel yapısını ve üzerindeki izleri inceler, dokusunu hisseder ve kilden aldığı numuneler üzerinde laboratuvarında testler yapar.
- Ardından, tabletin üzerindeki sembollerin geometrik formlarını inceler; bu sembollerin o dönemdeki tarım takvimiyle olan tutarlılığını analiz eder.
- O dönemle ilgili daha fazla bilgi edinmek için, güvenilir tarihçilerin nesilden nesile aktardığı belgelere ve kütüphane arşiv kayıtlarına başvurur.
- Son olarak elde ettiği tüm verileri birleştirerek tablet hakkındaki bilimsel raporunu hazırlar.

a) Elif'in tablet hakkında bilgi edinirken başvurduğu bilgi kaynaklarını metindeki çalışmalarla eşleştirerek yazınız.

Bilgi Kaynakları	Metinden Örnekler
Salim duyular	
Selim akıl	
Sadık haber	

b) Elif'in izlediği süreçten hareketle İslam düşüncesinde doğru bilgiye ulaşmada bilgi kaynaklarının birbiriyle nasıl bir ilişki içinde olduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

5. Yasemin, sıcak iklimlerde kendi kendini serinletebilen çevre dostu bir bina havalandırma sistemi üzerinde çalışmaktadır. Doğadaki canlıların çevre koşullarına uyum sağlama biçimlerinden yararlanarak termitlerin (akkarıncaların) oluşturduğu yuvalardaki hava kanallarını incelemeye karar verir. Termitlerin toprak parçalarını bir araya getirerek düzenli ve işlevsel bir havalandırma sistemini nasıl oluşturduklarını anlamaya çalışır. Yaptığı incelemeler sırasında Yasemin, canlılardaki programlanmış yaratılış özelliklerinin tesadüfen var olamayacağı üzerine düşünmeye başlar.

a) Yasemin'in incelemelerinden hareketle Allah-âlem ilişkisi bağlamında merak edilebilecek bir konu belirleyiniz ve bu konuya yönelik bir soru oluşturunuz.

Konu:

Soru:

b) Yasemin'in üzerinde düşündüğü mükemmel düzenin Yaratıcı ile ilişkisine dair nasıl bir çıkarım yapılabilir? Yazınız.

.....

.....

.....

6. Antalya'daki TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi'ne bilim gezisi düzenleyen bir okul, akşam saatlerinde teleskoplarla Samanyolu'nu gözlemler. Gezi rehberi öğrencilere, "Şu an gördüğünüz ışık, bize milyonlarca yıl önce yola çıkmış olabilir; hatta gördüğünüz bazı yıldızlar aslında yok olmuştur, sadece ışıkları hâlâ bize ulaşmaktadır." der. Öğrenciler bu görüntü karşısında hayranlıklarını gizleyemez. Bu durum, onların Allah'ın (cc) yaratması ve âlem üzerine düşünmelerini sağlar. Dönüş yolunda öğretmenleri, "Gezide gözlemledikleriniz size ne düşündürdü?" diye sorarak öğrencilerin merak ettiklerini paylaşmalarını ister.

Metinde anlatılan olaydan hareketle Allah-âlem ilişkisi bağlamında cevabını merak ettiğiniz iki soru yazınız.

.....

.....

.....

7. Aşağıda şehadet ve gayb âlemine ilişkin varlıklara dair ayetler verilmiştir.

- "Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (Zariyat suresi 56. ayet)
- "Kimine binesiniz, kiminden yiyecek elde edesiniz diye sizin için hayvanları yaratan Allah'tır..." (Mümin suresi 79 ve 80. ayetler)
- "Yeryüzünü de düzledik, üzerine sarsılmaz dağlar yerleştirdik, orada her türden güzel bitkiler yetiştirdik." (Kaf suresi 7. ayet)
- "Gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a hamdolsun..." (Fatır suresi 1. ayet)
- "O, sizi sarsmaması için yere sağlam dağlar yerleştirdi, ırmaklar ve yollar açtı ki gideceğiniz yere ulaşabilesiniz. Daha nice işaretler koydu. Yıldızlarla da insanlar yollarını bulurlar." (Nahl suresi 15 ve 16. ayetler)

a) Ayetlerde sözü edilen varlıkların şehadet veya gayb âleminde yer alma durumlarını belirleyiniz. Bu varlıkların yaratılış amaçlarını ayetlerden hareketle örnekteki gibi tabloya yazınız.

Varlık	Şehadet âlemi	Gayb âlemi	Yaratılma Amacı
İnsanlar	✓		Allah'ı (cc) tanımak ve O'na kulluk etmek

b) Ayetlerden hareketle Allah-âlem ilişkisi hakkında ulaşılabilecek iki çıkarım yazınız.

.....

.....

.....

8. Bir grup öğrenci yaptıkları gezide seradaki bitkileri, akvaryumda ise çeşitli su canlılarını inceler. Görevli, seradaki bitkilerin gelişebilmesi için ısı, ışık ve suya; akvaryumdaki canlıların ise uygun su sıcaklığı ve oksijene ihtiyaç duyduğunu açıklar. Ertesi gün derste geziyle ilgili gözlemlerini paylaşan öğrencilerden biri, “Gezide birçok canlıyı gözlemledik. Peki, bu canlılar dışında duyularımızla algılayamadığımız varlıklar var mıdır?” diye sorar. Bunun üzerine öğretmen, öğrencilerden duyularla algılanabilen ve algılanamayan varlıkları birlikte değerlendirmelerini söyler. Öğretmen; seradaki ve akvaryumdaki canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için çeşitli şartlara ihtiyaç duyduklarını hatırlatarak konuyla ilgili düşüncelerini paylaşmalarını ister.

a) Metinde bahsedilen âlemlerin hangileri olduğunu metindeki örnekler üzerinden açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Metindeki altı çizili cümleden hareketle Allah-âlem ilişkisine dair bir çıkarım yapınız.

.....

.....

.....

9. Bir teknoloji firmasında çalışan Sena, sosyal medyada yapay zekâ tarafından üretilen sahte ses ve görüntüleri analiz etmektedir. Sena, dijital verileri incelerken ahlaki hassasiyetini korumak amacıyla ofis panosuna şu iki ayet mealini asar:

- İsrâ suresi 36. ayet: “Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”
- Mülk suresi 23. ayet: “De ki: Sizi yaratan, size işitme duyusu, gözler ve kalpler veren O’dur. Ne az şükrediyorsunuz!”

a) Ayetlerde ortak olarak ele alınan bilgi edinme yollarını belirleyiniz. Bu yolların sahte içerikleri doğrulamadaki önemini, İsrâ suresinin 36. ayetindeki ilkeden hareketle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

b) Ayetlerden hareketle, bir internet kullanıcısının uyması gereken temel kuralları kendi cümlelerinizle yazınız.

.....

.....

.....

.....

10. Öğrenciler, okul panosunda sergilemek üzere Kur'an-ı Kerim'den seçtikleri ayetleri temel konularına göre sınıflandırmaktadır. Bu amaçla şu ayet meallerini incelerler:

- “Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur.” (İsra suresi 36. ayet)
- “De ki: ‘Sizi yaratan, size işitme duyusu, gözler ve kalpler veren O’dur. Ne az şükrediyorsunuz!’” (Mülk suresi 23. ayet)

Sizce öğrenciler verilen ayetleri konularına göre nasıl sınıflandırabilir? Yaptığınız sınıflandırmayı açıklamasıyla birlikte aşağıdaki tabloya yazınız.

Ayet	Ayetin ele aldığı konu	Açıklama
İsra suresi 36. ayet		
Mülk suresi 23. ayet		

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	DKAB.10.1.1. İslam'da bilginin yerini ve kaynaklarını çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
2	DKAB.10.1.1. İslam'da bilginin yerini ve kaynaklarını çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
3	DKAB.10.1.1. İslam'da bilginin yerini ve kaynaklarını çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
4	DKAB.10.1.1. İslam'da bilginin yerini ve kaynaklarını çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
5	DKAB.10.1.2. Allah-âlem ilişkisini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
6	DKAB.10.1.2. Allah-âlem ilişkisini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
7	DKAB.10.1.2. Allah-âlem ilişkisini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
8	DKAB.10.1.2. Allah-âlem ilişkisini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
9	DKAB.10.1.3. İsrâ suresinin 36 ve Mülk suresinin 23. ayetlerinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)
10	DKAB.10.1.3. İsrâ suresinin 36 ve Mülk suresinin 23. ayetlerinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)

DEĞERLENDİRME

Soru 1 a) Tam Yanıt Ölçütü

İslam düşüncesinde bilgiye ve ilme önem verildiğini belirtir; İsrâ suresinin 36. ayeti kulak, göz ve gönlün doğru kullanılması veya salim duyular, Enfâl suresinin 22. ayeti aklın kullanılması veya selim akıl, Alak suresinin 3-5. ayetleri ise Allah'ın (cc) insana bilmediklerini öğretmesi, vahiy veya sadık haber ile ilişkilendirilerek açıklanır. Öğrencinin “salim duyular, selim akıl ve sadık haber” kavramlarını aynen kullanması zorunlu olmayıp ayetlerin mesajlarını ilgili bilgi kaynaklarıyla doğru biçimde ilişkilendirmesi kabul edilir.

Örnek Cevap:

İslam düşüncesinde bilgiye ve ilme önem verilir. Verilen ayetlerden İsrâ suresinin 36. ayetinde, insanın hakkında bilgi sahibi olmadığı şeylerin peşinden gitmemesi ile kulak, göz ve gönlün sorumluluğu vurgulanır. Bu, insanın bilgi edinirken salim duyularını doğru kullanması gerektiğini gösterir. Enfâl suresinin 22. ayetinde ise akıllarını kullanmayanlar eleştirilir. Bu, bilgiye ulaşma ve bilgiyi değerlendirmede selim aklın kullanılmasının önemini gösterir. Son olarak Alak suresinin 3, 4 ve 5. ayetlerinde Allah'ın (cc) insana bilmediklerini öğrettiği bildirilir. Allah'tan (cc) gelen vahiy, doğru bilgi kaynağı olan sadık haber kapsamında değerlendirilir. Bu nedenle İslam düşüncesinde doğru bilgiye ulaşmada salim duyular, selim akıl ve sadık haber önemli bilgi kaynaklarıdır.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Ayşe'nin yaşadığı olay ile verilen ayetleri ilişkilendirerek İslam düşüncesinde doğru bilginin önemini ve bilgi edinme kaynaklarının bu süreçteki rolünü açıklar. Bilginin araştırılması, öğrenilmesi ve akılla değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşır.

Örnek Cevap:

Ayşe'nin bir bilginin çok kişi tarafından paylaşılmasını onun doğruluğu için yeterli görmesi, doğru bilginin önemini yeterince dikkate almadığını göstermektedir. İsrâ suresinin 36. ayeti, hakkında bilgi sahibi olunmayan şeylerin peşinden gidilmemesi gerektiğini; Alak suresinin 3-5. ayetleri öğrenme ve bilgi edinmenin önemini; Enfâl suresinin 22. ayeti ise aklın kullanılmasını vurgulamaktadır. Ayşe bu ayetlerden hareketle bilgiyi araştırması, öğrenmesi ve akılla değerlendirmesi gerektiğini fark ederek mesajın kaynağını araştırmış ve doğru bilgiye ulaşmıştır. Böylece İslam düşüncesinde bilginin önemli olduğu ve doğru bilgiye ulaşmada farklı bilgi edinme yollarının kullanılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Soru 2 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden; Esra, Sevede ve Yiğit'in yazılarının yayımlanabileceğini, Ziya'nın yazısının ise bu hâliyle yayımlanmaması gerektiğini belirtmesi ve kararını kullanılan bilgi kaynaklarıyla gerekçelendirmesi beklenmektedir. Açıklamasında Esra'nın salim duyular ve selim akıldan, Sevede'nin sadık haber kapsamında mütevatir haberden, Yiğit'in sadık haber kapsamında vahiyden yararlandığını; Ziya'nın ise öznel bir bilgi kaynağı olan rüyayı dayanak aldığını belirtmesi yeterlidir.

Örnek Cevap:

Dergi Yayın İnceleme Kurulu Esra, Sevede ve Yiğit'in yazılarının yayımlanmasına izin verebilir; Ziya'nın yazısını ise yayımlamamalıdır. Esra, bitkilerdeki değişimi gözlemleyerek salim duyularını kullanmış, gözlemlerini karşılaştırıp değişimin sulamayla ilişkili olabileceği sonucuna ulaşırken de selim akıldan yararlanmıştır. Sevede, İstanbul'un fethiyle ilgili bilginin çok sayıda tarihî kaynaktan ortak biçimde aktarılmasına dayandığı için sadık haber kapsamında mütevatir haberden yararlanmıştır. Yiğit ise meleklerin özellikleriyle ilgili bilgisini Kur'an-ı Kerim'e dayandırmıştır. Kur'an vahiy kaynaklı olduğu için sadık haber kapsamında değerlendirilir. Ziya ise gök cisimlerinin hareketiyle ilgili verdiği bilgiyi rüyasına dayandırmıştır. Rüya öznel bir bilgi kaynağıdır ve bir bilginin doğruluğunu göstermek için yeterli değildir. Bu nedenle Ziya'nın iddiası güvenilir bilgi kaynaklarıyla doğrulanmadan dergide yayımlanmamalıdır.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden; Esra'nın gözlem yaparken salim duyulara, elde ettiği verileri karşılaştırıp değerlendirmede selim akla, Yiğit'in ise Kur'an-ı Kerim'e başvurarak sadık habere/vahye dayandığını belirtmesi beklenmektedir. Ayrıca öğrencinin; salim duyular, selim akıl ve sadık haberin İslam düşüncesinde güvenilir bilgi kaynakları olduğunu belirtmesi gerekir. Güvenilir bilginin kişiyi doğru davranışlara ulaştıracağını, güvenilir olmayan bilginin ise yanlış değerlendirme ve davranışlara yol açabileceğini açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Esra ve Yiğit bilgiye farklı kaynaklardan ulaşmıştır. Esra, bitkilerdeki değişimi gözlemleyerek salim duyularından, gözlem sonuçlarını karşılaştırıp yorumlayarak da selim aklından yararlanmıştır. Böylece gözlemlenebilen bir olay hakkında duyularından elde ettiği verileri akılla değerlendirmiştir. Yiğit ise meleklerin özelliklerini öğrenmek için Kur'an-ı Kerim'e başvurmuştur. Melekler duyularla doğrudan gözlemlenemediği için bu konuda bilgi edinirken sadık haber kapsamında vahiyden yararlanmıştır.

Bu iki örnek, bilgi edinirken ele alınan konuya uygun ve güvenilir kaynaklardan yararlanılması gerektiğini gösterir. Güvenilir bilgi, kişinin bir konu hakkında doğru değerlendirme yapmasına, doğru karar vermesine ve davranışlarını buna göre düzenlemesine yardımcı olur. Buna karşılık güvenilir olmayan bir kaynağa dayanmak, yanlış bir sonuca ulaşmaya ve bu sonuca göre yanlış davranmaya neden olabilir.

Soru 3 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin; Bülent'in görme ve koklama eylemini salim duyular, laboratuvar raporlarını mantıksal olarak karşılaştırmasını selim akıl ve yalan üzere birleşmesi imkânsız kalabalığın şahitliğini sadık haber (mütevâtir) ile doğru bir şekilde eşleştirerek açıklaması beklenir.

Örnek Cevap:

Bülent'in nehirdeki renk değişimini görmesi ve kokuyu alması İslam'da nesnel bilgi kaynaklarından olan salim duyulardır. Numune sonuçlarını eski raporlarla mantıksal olarak karşılaştırması selim akla başvurduğunu gösterir. Yalan söylemek üzere birleşmeleri imkânsız olan bir grubun birbiriyle tutarlı şahitliklerini alması ise sadık haber (mütevâtir) kaynağını kullandığını gösterir.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, sosyal medyada yayılan ve doğruluğu araştırılmamış bir söylentinin sadık haber olarak değerlendirilemeyeceğini ve tek başına güvenilir bilgi kaynağı kabul edilemeyeceğini açıklaması beklenmektedir. Bülent'in yalnızca bu söylentiye dayanmak yerine olayı salim duyularla gözlemlemesi, elde edilen verileri selim akılla değerlendirip karşılaştırması ve güvenilir haberlerden yararlanarak bilgiyi doğrulamasının doğru bilgiye ulaşmasına katkı sağladığını belirtmesi gerekir.

Örnek Cevap:

Bülent'in yalnızca sosyal medyada yayılan söylentiye dayanarak haber yapması doğru olmazdı. Çünkü kaynağı ve doğruluğu araştırılmamış bir söylenti sadık haber niteliği taşımaz ve güvenilir bilgi için yeterli değildir. Bülent bunun yerine nehirdeki değişimi görüp kokuyu fark ederek salim duyularından yararlanmış, laboratuvar verilerini eski raporlarla karşılaştırıp değerlendirerek selim aklını kullanmış ve güvenilir şahitlikleri dikkate almıştır. Böylece iddiayı farklı güvenilir bilgilerle doğrulamıştır.

Doğruluğu araştırılmamış bir söylentiye gerçek kabul etmek, kişinin yanlış bir sonuca ulaşmasına ve yalan ya da haksız bir haber yayımlamasına yol açabilir. Güvenilir kaynaklara dayanan doğru bilgi ise kişinin doğru değerlendirme yapmasına ve davranışlarını buna göre belirlemesine yardımcı olur. Bu nedenle bir bilginin doğruluğundan emin olmadan ona dayanarak karar vermemek ve hareket etmemek gerekir.

Soru 4 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin metindeki adımları doğru şekilde analiz etmesi; laboratuvar ve fiziksel incelemeleri “salim duyularla”, sembolleri analiz etmesi “selim akılla”, tarihî belgeleri ise “sadık haberle” eşleştirmesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Salim Duyular: Elif’in tabletin fiziksel yapısını gözle incelemesi, dokunması ve kimyasal analizler yapması bu kaynağa örnektir. Yanıltıcı etkenlerden uzak duyu organları, fiziksel evreni kavramanın ilk basamağıdır.

Selim Akıl: Tablet üzerindeki sembollerin tarım takvimiyle uyumunu analiz etmesi bu kaynağa örnektir. Akıl, duylardan gelen verileri işleyen ve doğru çıkarımlar yapan güçtür.

Sadık Haber (Mütevâtir Haber): Elif’in resmî devlet yazışmalarına ve arşiv kayıtlarına başvurmasıdır. İslam düşüncesinde yalan üzere birleşmeleri aklın imkânsız olan büyük bir topluluğun nesilden nesile kesin-tisiz aktardığı bu tür güvenilir bilgilere mütevâtir haber denir ve bu bilgiler kesinlik bildirir.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin doğru bilginin doğru inancı, doğru inancın ise doğru davranışı doğuracağı ilişkisini net bir şekilde kurması, insanın ulaştığı doğru bilgiler ölçüsünde eylemlerinden sorumlu olduğu bilincini yansıtmayı beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İslam düşüncesinde bilgi, inanç ve davranış birbirini tamamlayan kopmaz bir zincirdir. Elif’in duyuları, akli ve sadık haberleri birleştirerek ulaştığı doğru bilgi, onun tabletin tarihi değeri hakkında şüphe barındırmayan kesin bilgi ile doğru inanç geliştirmesini sağlamıştır. Bu doğru inanç ve sorumluluk bilinci ise Elif’in mesleki ahlakına yansyarak, tarihi tahrif etmeden dürüst, adil ve hatasız bir bilimsel rapor hazırlamasını yani doğru davranışı ortaya çıkarmıştır. Eğer Elif eksik veya asılsız bilgilerle hareket etseydi, yanlış bir kanaate varacak yanlış bir rapor yazacaktı. Bu durum, doğru bilginin doğru ahlaki inşa etmedeki mutlak önemini ve insanın ulaştığı bilgi ölçüsünde eylemlerinden sorumlu olduğunu göstermektedir.

Soru 5 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin evrendeki canlıların sergilediği nizam ile bu nizamı ayakta tutan Yaratıcı arasındaki ilişkiyi merak edilecek bir husus olarak belirlemesi ve bu hususla ilgili bir soru sorması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Yasemin’in incelemelerinden canlılar üzerindeki nizamın kendi kendine işleyen bir sistem olup olmadığını merak ederim.

Canlıların özellikleri evrenin kendi kendine oluşmadığını ve işlemediğini nasıl gösterir?

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, termit yuvalarının arkasındaki Gaye ve Nizam Delili’ni fark etmesi; akıl ve bilinci olmayan canlıların rastgele toprak parçalarından mükemmel ve işlevsel bir sistem oluşturamayacağı gerçeğinden hareketle, onları yönlendiren sonsuz ilim ve kudret sahibi bir Yaratıcı’nın varlığı sonucuna ulaşması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Termitlerin akıl ve şuur sahibi olmamalarına rağmen karmaşık, işlevsel ve ölçülü bir havalandırma sistemini inşa edebilmeleri tesadüfle açıklanamaz. Canlılardaki bu programlanmış mükemmel düzen; kâinatı bir gaye (amaç) ve nizam (düzen) üzere yaratan, canlılara fıtratını ve yaşama becerilerini ilham eden ilim ve hikmet sahibi bir Yaratıcı’nın (Allah’ın) varlığının ve kâinat üzerindeki hâkimiyetinin (Gaye ve Nizam / Teleolojik Delili) açık bir göstergesidir.

Soru 6**Tam Yanıt Ölçütü**

Metinden hareketle Allah-âlem ilişkisini anlamaya yönelik, cevabını öğrenmek istediği iki soru oluşturur. Oluşturduğu soruların metindeki meraklarıyla ve Allah-âlem ilişkisiyle bağlantılı olması beklenir.

Örnek Cevap:

- “Böylesine büyük bir evrenin içinde yaşamak Allah’ın (cc) yüceliği hakkında bize neler düşündürür?”
- “Işığı bize milyonlarca yıl sonra ulaşan gök cisimlerinin varlığı Allah’ın (cc) kudreti hakkında ne düşündürür?”
- “Gözlemleyebildiğimiz evrenin ötesinde neler olabilir?”
- “Evrenin büyüklüğü ve düzeni, Allah (cc) ile âlem arasındaki ilişki hakkında bize neler düşündürür?”

Soru 7**a) Tam Yanıt Ölçütü**

Öğrencinin, verilen ayetlerdeki bilgileri tabloda yer alan şehadet (insanlar, hayvanlar vb.) ve gayb âlemi (Melek vb.) kavramlarıyla doğru ilişkilendirmesi ve ayetlerde belirtilen bilgi ve amaçları anlamını koruyacak şekilde ifade etmesi beklenir.

Örnek Cevap:

Varlık	Şehadet âlemi	Gayb âlemi	Yaratılma Amacı
İnsanlar	✓		Allah’ı (cc) tanımak ve O’na kulluk etmek
Cinler		✓	Allah’ı (cc) tanımak ve O’na kulluk etmek
Hayvanlar	✓		İnsanların onlardan istifade etmeleri
Bitkiler	✓		Yeryüzünün güzelleştirilmesi
Melekler		✓	Allah’ın (cc) elçileri olarak görev yapmak
Dağlar	✓		Yeryüzünün dengede tutulması
Yıldızlar	✓		İnsanların yollarını bulmalarına yardımcı olmak

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin, oluşturduğu tablodaki bilgilerden hareketle âlemde farklı özelliklere sahip varlıkların bulunduğunu, bu varlıkların Allah (cc) tarafından yaratıldığını ve belirli bir düzen ve amaç doğrultusunda varlıklarını sürdürdüklerini ifade etmesi beklenir.

Örnek Cevap:

- Âlemde farklı özelliklere sahip çeşitli varlıklar bulunmaktadır.
- Varlıkların yaratılışlarında bir amaç ve düzen vardır. Tüm varlıklar Allah’ın (cc) belirlediği düzen içerisinde görevlerini yerine getirir.
- Âlemdeki bütün varlıklar Allah’ın (cc) koyduğu kurallar çerçevesinde hareket eder.
- İnsanlar ve cinler Allah’ı (cc) tanımak ve O’na kulluk etmekle sorumludur.
- Allah (cc), bazı varlıkları insanın yararlanmasına sunmuştur.

Soru 8 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, metinde gözlemlenen bitkiler ile akvaryumdaki canlıları şehadet âlemiyle ilişkilendirmesi; şehadet âleminin duyularla algılanabilen varlıkları kapsadığını açıklaması beklenmektedir. Ayrıca metindeki “duyularımızla algılayamadığımız varlıklar” ifadesinden hareketle duyularla algılanamayan varlıkların gayb âlemiyle ilişkili olduğunu belirtmesi gerekir. Öğrencinin şehadet ve gayb âlemi arasındaki temel ayrımı duyularla algılanabilme ve algılanamama bakımından ortaya koyması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Seradaki bitkiler ve akvaryumdaki canlılar gözlemlenebildiği için şehadet âlemine aittir. Şehadet âlemi, insanın duyularıyla algılayabildiği varlıkları kapsar. Gayb âlemi ise insanın duyularıyla doğrudan algılayamadığı varlıkları ifade eder. Buna göre metinde öğrencilerin gözlemlediği canlılar şehadet âlemiyle, metindeki soruda söz edilen duyularla algılanamayan varlıklar ise gayb âlemiyle ilişkilidir.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenci, sera ve akvaryum örneğinden yola çıkarak âlemdeki varlıkların sınırlı ve ihtiyaç sahibi olduğunu belirtmelidir. Ayrıca âlemdeki tüm varlıkların yaratıcı olan Allah’a (cc) muhtaç olduğunu, Allah’ın (cc) ise hiçbir şeye muhtaç olmadığını açıklamalıdır.

Örnek Cevap:

Bitkilerin ısı, ışık ve suya; akvaryumdaki canlıların ise uygun su sıcaklığı ve oksijene ihtiyaç duyması, âlemdeki varlıkların kendi kendine yeterli olmadığını gösterir. Allah (cc) âlemi ve varlıkların yaşamlarını sürdürebilecekleri şartları yaratmıştır. Bu nedenle âlem Allah’a (cc) muhtaçtır; Allah (cc) ise yarattığı varlıklara muhtaç değildir.

Soru 9 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin her iki ayette ortak olarak geçen bilgi edinme yollarını belirlemesi, sahte ses ve değiştirilmiş görüntüler karşısında akıl ve vicdanını kullanması, kesin bilgiye ulaşmadan bunları paylaşmamasının ahlaki ve manevi bir sorumluluk olduğunu açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Ayetlerde ortak geçen bilgi edinme vasıtaları kulak (işitme), göz (görme) ve kalptir (bilişsel/vicdani merkez). Dijital dünyada sahte içerikler (sesler ve görüntüler) kulak ve göz organımıza hitap eder. İsrâ suresinin 36. ayetindeki sorumluluk ilkesine göre, bir internet kullanıcısı veya bilgi güvenliği uzmanı kesin bilgiye (teyide) dayanmayan hiçbir ses ve görüntünün peşine düşmemeli, onu doğrulamadan paylaşmamalıdır. Çünkü insan, gözüyle gördüğü ve kulağıyla işittiği verileri kalbiyle (akıl ve vicdanıyla) süzüp onaylamaktan ve yaymaktan doğrudan sorumludur.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin duyu organlarını yalan, sahte ve manipülatif içeriklerden uzak tutarak hakkın ve doğrunun hizmetinde kullanmanın, bu nimetlerin asıl şükürü olduğuna dair çıkarımını kendi özgün cümleleriyle yansıtmaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

“Bize görme, işitme ve düşünme yeteneklerini veren Allah’a (cc) şükretmenin en güzel yolu, bu organları yalan haber yaymak için kullanmamaktır. Bu yüzden internette kaynağını ve doğruluğunu kesin olarak bilmediğimiz hiçbir bilgiyi paylaşmamalıyız.”

Soru 10**Tam Yanıt Ölçütü**

Öğrenciden, İsrâ suresinin 36. ayetini bilgiye karşı sorumluluk, Mülk suresinin 23. ayetini ise insana verilen nimetler ile ilişkilendirerek sınıflandırması beklenmektedir. Ayrıca öğrencinin yaptığı bu sınıflandırmayı ayetlerde geçen ifadelerden hareketle açıklaması istenir. Aynı anlamı karşılayan farklı ifadeler kabul edilebilir.

Örnek Cevap:

İsrâ suresinin 36. ayeti, insanın doğruluğunu bilmediği bir bilginin peşinden gitmemesi gerektiğini vurguladığı için bilgiye karşı sorumluluk başlığı altında değerlendirilebilir. Mülk suresinin 23. ayeti ise insana verilen işitme, görme ve düşünme imkânlarına dikkat çektiği için insana verilen nimetler başlığı altında sınıflandırılabilir.

Ayet	Ayetin ele aldığı konu	Açıklama
İsrâ suresi 36. ayet	Bilgiye karşı sorumluluk	Doğruluğu bilinmeyen bilginin peşinden gidilmemesi ve insanın işitme, görme ve düşünme yoluyla edindiği bilgilerden sorumlu tutulması
Mülk suresi 23. ayet	İnsana verilen nimetler	İnsana bilgi edinmesini sağlayan işitme, görme ve düşünme imkânlarının Allah (cc) tarafından verilmiş olması

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Öğretim Programları ve Materyalleri Daire Başkanlığı

MEBİ

EBA

MEB Beşevler Kampüsü F Blok Yenimahalle/ANKARA

Telefon: 0.312 413 37 41 / 0.312 413 39 57